

Sborník Bohemia centralis 32 – příroda Českého krasu

Publikace je věnována 40. výročí vyhlášení chráněné krajinné oblasti Český kras vr.1972 (viz Živa 2012, 3: 98–100). Při příležitosti vyhlášení CHKO bylo vr.1974 vydáno 3. číslo sborníku Bohemia centralis péčí tehdejšího Střediska státní památkové péče ochrany přírody pro Středočeský kraj. Obsahovalo základní vědecké informace o území významném prakticky ze všech přírodovědných oblastí – geologie, paleontologie, speleologie, pedologie, botaniky, zoologie... V uplynulém období se poznání Českého krasu, či geology raději nazývaného Barrandién, samozřejmě nezastavilo. Výsledky jsou obsaženy mnoha diplomových pracích studentů pražských vysokých škol, publikovány vnašem mezinárodním odborném tisku. Agentura ochrany přírody akrajiny aSpráva CHKO Český kras si při příležitosti výročí vzaly za úkol shromáždit výsledky souborných výzkumů i nové poznatky z terénních pozorování.

Sborník zahrnuje vzpomínkový článek prvního azakládajícího vedoucího Správy CHKO Petra Mouchy, který od r.1966 uváděl vživot ochranu tohoto unikátního území. Staral se nejen o administrativní chod Správy, ale také opostupně vyhlášená maloplošná zvláště chráněná území ajejich výzkum a začlenění do obydlené krajiny. Současný dobrý stav území a respektování významu přírody veřejností je jeho velkou zásluhou.

Dále obsahuje dva souborné články: Vývoj Českého krasu vterciéru akvartéru – nové poznatky uplynulého desetiletí od V. Ložka, K. Žáka a J. Wagnera s obsáhlou bibliografií zejména z výzkumu vsedimentech jeskyň, a Lišejníky Českého krasu –shrnutí výzkumů asoupis druhů od kolektivů 6 autorů (D. Svoboda, J. P.Halda, J. Malíček, Z.Palice, J. Šoun, J. Vondrák). Jejich inventarizace zahrnuje 436 druhů, ztoho 16 nově publikovaných pro Český kras, vyhodnocuje oblast jako významné útočiště pro vápencové adiabázové druhy.

Jako tematický soubor zde najdeme práce týkající se národní přírodní rezervace Kóda. Jde o rozsáhlé morfologicky členité území na pravém břehu Berounky vSrb-sku, které relativně méně navštěvovali přírodovědci v porovnání s výzkumem na vlastním Karlštejnku – lokality Velká hora, Doutnáč (viz články Bohemia centralis 28). Autoři V.Ložek, J. Horáčková, L. Juříčková vyplňují tuto mezeru důkladně. Na základě studia malakofauny se vyjadřují kvývoji geomorfologie, půd a vegetace během pozdního glaciálu a holocénu; v další práci provedli inventarizaci současné měkkýší fauny. J. Horáčková a T. Tichý udělali podrobnou studii vegetace aflóry Kódy. Vyhodnotili své istarší nálezy a sestavili rozsáhlý inventarizační seznam taxonů vyšších rostlin včetně map výskytu chráněných avzácných taxonů (lokality zaměřené GPS). Vegetace je zpracována na základě

1 Vstavač kukačka (*Orchis morio*).

Foto J. Kubíková

fytoecnologických snímků, hodnocených na úrovni svazů, amapa aktuální vegetace ve smyslu Katalogu biotopů ČR. Možná bychom si představovali, že se autoři mohli snažit zařadit své snímky až do asociací, ale to je již dosti náročná práce amnohdy nejednoznačná. Vkaždém případě znamená pečlivá inventarizace velký přínos pro poznání CHKO azáklad pro budoucí monitorování zejména proto, že jednotlivé lokality byly moderně zaměřeny. Tematický okruh výzkumu Kódy doplňuje mykologická studie J. Burela a O.Jindřicha na 21 lokalitách. Nálezy jsou vyhodnoceny podle stupně ochrany aohrožení, vzácné druhy specifikovaně komentovány apo psány podle lokalit. Celkový seznam nalezených hub obsahuje 387 taxonů, ztoho 10% vřeckovýtrusných (*Ascomycota*) a90% stopkovýtrusných (*Basidiomycota*). Zcelkového počtu bylo 74% saprotrofů a 24 % mykorhizních hub.

Do botanického výzkumu přispívají články ovodních makrofytech Berounky (K. Kabátová, Jan aJaroslav Rydlovi), opudní semenné bance suchého trávníku (P. Karlík, P.Poschlod), opastevním managementu suchých trávníků (H. Mayrová, T. Tichý, P.Heřman, Z.Münzbergová). Zajímavý pohled na lesní vegetaci nabízí studie o okrajovém efektu na bylinný podrost. Autoři J. Hofmeister, J. Hošek a R. Hédl vyhodnotili řadu fytoecnologických snímků zapsaných vmenších lesních porostech vokolí Měňan aVinařic. Zajímala je historie lesů, dále vzdálenost od současného i historického okraje a přítomnost tzv. starobylých druhů. Jde odruchy kontinuálního lesa, které se staly vposledních letech nově studovaným fenoménem evropské ekologie. Autoři zjistili, že počet druhů azejména těch starobylých stoupá se vzdáleností od okraje lesa, naopak druhy běžné v nových lesích spíše okraje preferují. Upozorňují na zahraniční literaturu, představují nový přístup v pohledu na

lesní ekosystém ana hospodaření vlesích. Tento zájem ohistoriakontinuitu lesních porostů se vEvropě obnovil po letech od uveřejnění původní studie G. F. Peterkena ve Velké Británii. Tématem starobylých druhů v původních lesích (ancient forest) aosídlování nově vysazených lesů jsem se zabývala v80. letech ajssem ráda, že se tato problematika opět zkoumá, oceňuje se hodnota adruhová diverzita kontinuálních lesů, prosazuje se nový pohled na pěstování lesa. Ve stejném duchu navazuje také další článek khistorii lesů na Karlštejnském panství od P. Dörnera a J. Müllerové.

Velký soubor tvoří 7 příspěvků k inventarizaci bezobratlých: V.Ložek studuje holocenní malakofaunu zpěnovců uMalé Chuchle a ze svahovin v Dalejském údolí, O. Machač a M. Zedek popisují nový druh pavouka pro Českou republiku, skupina entomologůM. Chvála, P.Heřman, J. Ježek aM. Omelková se zabývá ve čtyřech příspěvcích několika skupinami dvoukřídlého hmyzu (*Diptera*) vČeském krasu – koutulovitými (*Psychodidae*), ovádovitými (*Tabanidae*), kroužilkovitými (*Empididae*), lovilkovitými (*Hybotidae*) aočrnatkovitými (*Conopidae*). Články shrnují literární údaje a vlastní sběry za posledních 30 let. Autoři zjištěné druhy vyhodnotili podle jejich vzácnosti iohrožení avynaložili velké úsilí na přesný popis lokalit, které jsou pokud možno zobrazeny na mapě. Údaje představují zejména pro prof.Chválu výsledky celoživotního úsilí.

Konečně ornitologové Jaroslav aJosef Veselý, E. Vojtěchovská a F. Pojer se zabývali hnízděním motáka lužního (*Circus pygargus*) v CHKO Český kras a v okolí.

Vkrátkém sdělení informujeT. Vrška omonitorování ve vyhlášeném bezzásohovém území Doutnáč v NPR Karlštejn. V letech 2005–06 bylo provedeno zaměření a změnění všech stromů ve vymezeném území, což se stane podkladem pro opakovaně šetření po 10 letech. Podobné sledování probíhá v několika relativně nenarušených lokalitách (Žofinský aBoubínský prales apod.) pro pochopení průběhu přirozeného vývoje lesa.

Sborník Bohemia centralis 32 poskytl řadu shrnujících podkladů k poznání přírody Českého krasu. Přinesl ale také poznání, že po 200 letech, kdy je Český kras cílem pražských přírodovědců, není jeho výzkum zdaleka dokončen. Není zpracována ucelená akritická květena území, ukazuje se, že některá místa jsou velmi málo popsána –např. přímo okolí Svátého Jana nebo Koněprus, mnoho mimo jiné entomologických údajů leží nezpracovaných uautorů apod. Redakční rada sborníku Bohemia centralis uvítá odborné studie oČeském krasu rozhodně idříve než za dalších 40 let!

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Krajské středisko Praha střední Čechy, Praha 2014, 444 str., 10 barevných příloh. Publikace je pro zájemce zdarma – lze objednat na adrese AOPK ČR, Samostatné oddělení práce s veřejností a knihovna, nebo získat osobním odběrem v redakci AOPK ČR, případně v herbářích na katedře botaniky PřF UK v Praze.